

ลักษณะทั่ว ๆ ไปของสถานที่ที่เลือกทำการศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องค่านิยมสมัยใหม่ เขตที่เลือกเป็นตัวอย่างในการศึกษาคือ เขตเทศบาลเมือง หรือที่เรียกว่าเขตเมือง กับเขตชนบท ซึ่งได้แก่หมู่บ้านต่าง ๆ ในเขต 3 อำเภอคือ อำเภอพนสนธิคม อำเภอบ้านบึง และอำเภอสาคู ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ในการเลือกเขตนั้นได้กล่าวไว้แล้วในส่วนที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และเพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงได้เพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทั่ว ๆ ไปโดยเปรียบเทียบระหว่างเขตเมือง กับเขตชนบท เพื่อที่จะเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างในด้านความเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ลักษณะสมัยใหม่ และในโอกาสที่ทำให้ทองที่หนึ่งคือ เขตเมืองมีความเจริญมากกว่าในเขตชนบท ดังต่อไปนี้คือ

1. สภาพที่ตั้ง

เขตเมืองที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ เขตเทศบาลเมืองชลบุรีซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 81 กิโลเมตร (โดยคิดจากระยะทางของถนนสายใหม่ คือ สายขางนา-ตราด) การเดินทางจากกรุงเทพฯ มาถึงชลบุรีเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว โดยทางบกมีรถประจำทางทั้งที่มุ่งตรงมายังตัวจังหวัดชลบุรีและที่มีเส้นทางผ่านจังหวัดนี้หลายสาย โดยเฉพาะสายตะวันออก (สุขุมวิท ขางนา-ตราด) นอกจากนั้น ชุมชนแห่งนี้ยังเป็นจุดศูนย์กลางหรือชุมทางสำคัญของการคมนาคม การขนส่งทางบกและทางทะเลของจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออก และเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางบก การติดต่อระหว่างอำเภอต่าง ๆ ภายในเขตจังหวัดชลบุรีกับตัวจังหวัดอีกด้วย จึงนับได้ว่า ชลบุรีมีตัวเมืองที่มีสถานที่ตั้งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเอื้ออำนวยหรือสนับสนุนให้ เขตนี้ได้รับอิทธิพลของความเจริญจากกรุงเทพฯ และถ่ายทอดอิทธิพลที่ได้รับไปยังอำเภอต่าง ๆ ภายในเขตจังหวัด รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออก เช่น ระยอง จันทบุรี และตราด

สำหรับการคมนาคมภายใน เขตเทศบาลเมืองนั้นมีถนนสายสำคัญ ๆ 3 สาย ตัดขนานกับชายทะเลคือ ถนนฉัตรปราการ ถนนเจดีย์จางงและถนนสุขุมวิท ชาวบ้านเรียกว่าถนนในถนนกลางและถนนนอกตามลำดับ และมีถนนสายสำคัญซึ่ง ตั้งฉากกับถนน 3 สายแรก เรียงตามลำดับจากเหนือไปใต้ คือ ถนนสุรชัย - ไทยประชา ถนนโพธิทอง ถนนศรีมงคล ถนนชัยชนะหลานกฤษร ถนนอัครนิवास และถนนโพษยานนท์ ระหว่างถนนเจดีย์จางงกับถนนฉัตรปราการ (ถนนสายกลาง และถนนสายใน) มีซอยเชื่อมเป็นระยะและจากถนนฉัตรปราการทางด้านตะวันตก มีซอยตัดลงสู่ทะเลประมาณ 34 ซอย ที่เป็นซอยเก่าแก่มีมานานแล้ว แต่ละซอยมี ชื่อตั้งเรียกคล้องกันไป เช่น ราชวิถี ศรีบุญญิตี รัฐบุรุษ บำรุงเขต ฯลฯ

เขตเทศบาลเมืองชลบุรี มีอาณาเขต 4.57 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยตำบลบ้านโศก ตำบลมะขามหยง และตำบลบางปลาสร้อย ทางทิศเหนือของเทศบาล คือตำบลบ้านโศก ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลบางทราย ทิศใต้และทิศตะวันออกติดต่อกับเขตตำบลบ้านสวนและทิศตะวันตก จดทะเลภายในเขตเทศบาลนี้ เป็นศูนย์กลางทั้งทางเศรษฐกิจ การคมนาคมและเป็นจุดรวมของกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม มีสถานที่ทางราชการที่สำคัญ ๆ ตั้งอยู่ภายในเขต เช่น ศาลากลางจังหวัด ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ชุมสายโทรศัพท์ สถานีวิทยุ โทรคมนาคม สถานีตำรวจนครเขต 2 สถานีฝึกอบรมอนามัยสำหรับภาคกลาง ศาลจังหวัด รวมทั้งที่ว่าการอำเภอเมืองชลบุรี และสถานที่ทำการเทศบาลเมืองชลบุรี ขนส่งจังหวัดชลบุรี ฯลฯ

เขตชนบท หมายถึง หมู่บ้านต่าง ๆ ที่เลือกทำการศึกษา ประกอบด้วยหมู่บ้านหนองไทร (หมู่ที่ 2, 3) หมู่บ้านหนองไผ่แก้ว (หมู่ที่ 7) และหมู่บ้านบางเสวี (หมู่ที่ 8, 10) ซึ่งแต่ละหมู่บ้านนั้นตั้งอยู่ในเขตตำบลหมอนนาง อำเภอพนัสนิคม ตำบลหนองอิรุณ อำเภอบ้านบึง และ ตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ ตามลำดับ

การคมนาคมระหว่างเขตเมืองกับหมู่บ้านทั้ง 3 แห่งนั้นเป็นการคมนาคมทางบกทั้งสิ้น แม้ว่าหมู่บ้านบางเสวี จะเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลก็ตาม หากเป็น

การคมนาคมก็ง้อใช้ทางบก เพราะทางน้ำไม่มีเรือโดยสารสัญจรไปมา ยกเว้น
แต่เรือประมงไต้หวัน

หมู่บ้านที่อยู่ใกล้ตัวเมืองชลบุรีมากที่สุดคือ หมู่บ้านหนองไผ่แก้ว
ตามระยะทางของเส้นทางสายชลบุรี-บ้านบึง กล่าวคือ จากตัวเมืองถึงทางแยก
เข้าหมู่บ้าน เป็นระยะทาง 22 กิโลเมตรและจากทางแยกเข้าหมู่บ้านอีก 3
กิโลเมตร รวมเป็นระยะทางทั้งหมด 25 กิโลเมตร สภาพของถนนสายนี้เป็น
ถนนลาดยางตลอดสายยกเว้น ทางแยกเข้าหมู่บ้านที่ผิวถนนเป็นดินลูกรัง

หมู่บ้านหนองไทร อำเภอนนทบุรี เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างจากตัวเมือง
ชลบุรีเป็นระยะทาง 29 กิโลเมตร ตามเส้นทางการคมนาคม ถนนสายสุขุมวิท
สภาพผิวถนนสายนี้เป็นถนนลาดยางโดยตลอดมาจนถึงอำเภอนนทบุรี และจาก
ทางแยกเข้าสู่ตำบลหมอนนาง เพื่อจะไปยังหมู่บ้านหนองไทรนั้น ผิวถนนเป็นถนน
ดินลูกรัง สภาพถนนพอใช้ได้ เป็นหลุมเป็นบ่อบ้างเล็กน้อย

หมู่บ้านที่อยู่ไกลจากตัวเมืองชลบุรีมากที่สุดคือ หมู่บ้านบางเสื่อ
อำเภอสัตหีบ ซึ่งใช้การคมนาคมทางบกตามเส้นทางถนนสายสุขุมวิท-สัตหีบ จะมี
ถนนลาดยางแยกเข้าหมู่บ้านตรงหลักกิโลเมตรที่ 72 จากทางแยกเข้าไปถึง
หมู่บ้านเป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร รวมเป็นระยะทาง 74 กิโลเมตร จาก
ตัวเมืองถึงหมู่บ้านบางเสื่อ หมู่บ้านแห่งนี้อยู่ห่างจากตัวอำเภอสัตหีบเป็นระยะทาง
13 กิโลเมตร

สรุปแล้วทั้ง 3 หมู่บ้านมีการติดต่อโดยตรงกับตัวจังหวัดได้โดยสะดวก
เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวมีรถโดยสารประจำทางวิ่งผ่านหรือตรงเข้าหมู่บ้าน
ทั้ง 3 แห่ง และในเขตเมืองนั้นเป็นจุดศูนย์กลางของรถโดยสารประจำทางทุกสาย
ทั้งที่เป็นรถโดยสารระหว่างอำเภอ หมู่บ้านต่าง ๆ หรือรถโดยสารระหว่างจังหวัด
เช่น ฉะเชิงเทรา และกรุงเทพฯ จึงนับได้ว่าจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีการคมนาคม
ทางบกสะดวกโดยทั่วถึงกัน

ภายในหมู่บ้านทั้ง 3 แห่ง มีถนนดินลูกรังตัดผ่านระหว่างหมู่บ้านหนึ่ง กับหมู่บ้านหนึ่งซึ่งทำให้การคมนาคมเป็นไปอย่างสะดวกสบาย และประกอบกับเพื่อความสะดวกในการขนส่งวัสดุขุดทางเกษตรกรรมเพื่อไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรมภายในหมู่บ้าน ในอำเภอเดียวกัน หรือต่างท้องที่จึงทำให้มีถนนตัดเข้าสู่หมู่บ้านอยู่โดยทั่ว ๆ ไปในจังหวัดชลบุรีนี้ ทำให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกทั้งในด้านการค้าขายผลิตผล และการเข้าไปติดต่อกับย่านชุมนุมชนที่เป็นศูนย์กลางของการซื้อขายสินค้า ตลอดจนการร่วมมรดกต่าง ๆ

2. ลักษณะและส่วนประกอบต่าง ๆ ของเขตที่ทำการศึกษา

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ลักษณะของการตั้งบ้านเรือนของเขตเมือง และเขตชนบทนั้น มีความแตกต่างกันไปตามสภาพที่ตั้งของแต่ละเขต และภายในเขตเมืองหรือเขตชนบทนั้นก็มีความแตกต่างในตัวของมันเองอยู่แล้วด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนในเขตเมืองนั้น เป็นชุมชนที่มีการจับกลุ่มกันเป็นกระจุกอยู่ในพื้นที่แคบ ๆ บริเวณริมทะเลซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกกระหนาบจำกัดเขตทุกด้านคือ ทางด้านทิศตะวันตกเป็นทะเล ทางด้านเหนือและตะวันออกเป็นเนินเขา ส่วนทางด้านใต้นั้นเป็นที่ลุ่มต่ำยกจากนี้ลักษณะการตั้งบ้านเรือนยังเป็ยไปตามอิทธิพลของเส้นทางคมนาคม (ทางหลวง) ด้วย กล่าวคือ การปลูกสร้างอาคารบ้านเรือนจะปลูกกันเป็นแนวยาวตามสองฟากถนนวิจิตรปราการ ซึ่งเป็นเส้นทางสายสำคัญสายแรกที่เรียบตามริมทะเลต่อเนื่องกับจังหวัดต่าง ๆ (เมื่อก่อนที่จะมีการตัดถนนสายใหม่ บางนา-ตราด) และเนื่องจากอาชีพดั้งเดิมของชุมชนนี้เป็นชาวประมง ดังนั้นจึงปรากฏว่า ทางด้านริมทะเลมีอาคารบ้านเรือนหนาแน่น โฉมปลูกสร้างแบบครึ่งเสายกพื้นพอให้พ้นระดับน้ำทะเลเท่านั้น ในการติดต่อกับทางบกก็ใช้วิธีสร้างสะพานแคบ ๆ ทอดไปเป็นทางเดินหรือถมดินทำซอยออกไปติดกับถนนใหญ่ตั้งกล่าวแล้วข้างต้น

เมื่อการคมนาคมทางบกเจริญมากขึ้น ประชาชนก็เริ่มมาปลูกสร้าง

บ้านเรือนริมถนนที่ห่างทะเลออกมาทุกที่ และเมื่อทางการได้ตัดถนนสุขุมวิทอ้อม
ตัวเมืองเดิมออกไปก็ยิ่งเป็นแรงจูงใจให้มีการจับกลุ่มสร้างที่อยู่อาศัยริมทิวหาดวง
สายใหม่มากขึ้น

สำหรับอาคารบ้านเรือนสิ่งปลูกสร้างในชุมชนนี้ จำแนกได้เป็นพวก
ใหญ่ ๆ 2 พวกคือ

1. อาคารประเภทใช้พักอาศัย
2. อาคารประเภทตึกแถวห้องแถว ซึ่งใช้เป็นที่ประกอบ
การค้าและพักอาศัยพร้อมกันไป

อาคารต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าอยู่ในบริเวณที่ค่อนข้างมักเป็นอาคารที่
ปลูกเสมอกับพื้นดิน แต่ถ้าวอยู่ในบริเวณที่ลุ่ม มักเป็นอาคารที่ยกพื้นสูงเป็นพิเศษ
ให้พ้นจากน้ำและโคลน จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอาคารต่าง ๆ พบว่า
อาคารที่ปลูกสร้างในเขตชุมชนนี้เป็นอาคารไม้เสียร้อยละ 87 และเป็นตึกมันคง
แข็งแรงเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น¹

ลักษณะรูปแบบของบ้านในเขตเมืองนี้ไม่มีความแตกต่างกันในระหว่าง
บ้านคนจีนและบ้านคนไทย แต่แตกต่างกันโดยลักษณะอาชีพ และระยะเวลาของ
การเข้ามาตั้งบ้านเรือน กล่าวคือผู้ที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเขตเทศบาลในระยะ
ก่อน ๆ นี้ จะเปิดเป็นเขตเทศบาลเมืองนี้ มักจะจับกลุ่มอยู่บริเวณริมทะเลและ
ดำเนินอาชีพประมง ฉะนั้น รูปแบบของบ้านจึงเป็นแบบตั้งเสายกพื้นพอให้พ้นระดับน้ำ
ทะเลถึงกล่าวแล้วข้างต้น และแบบบ้านก็มีใช้บ้านทรงไทยดั้งเดิมที่เห็นกันในแถบภาคกลาง
อาจเป็นค้ายสภาพห้องที่ที่ไม่อ่านว่า เพราะตั้งอยู่ริมฝั่งทะเล และเมื่อต่อมาเขต
เมืองได้เจริญมากขึ้น ผู้คนก็เริ่มขยายอาคารบ้านเรือนขึ้นไปปลูกบนสองฟากถนน
และเปิดเป็นอาคารร้านค้ามากขึ้น รวมทั้งมีผู้อพยพมาจากท้องที่อื่นเพื่อเข้ามาทำ

¹ ฝั่งเมืองจังหวัดชลบุรี 2513 สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
(โรงพิมพ์ทองถิ่นพระนคร) หน้า 10

อาชีพต่าง ๆ ทั้งด้านพาณิชยกรรม และการรับจ้าง รูปแบบของบ้านจึงเป็นห้องแถว เป็นส่วนใหญ่

ส่วนลักษณะของการตั้งบ้านเรือนของหมู่บ้านทั้ง 3 แห่ง หรือชุมชน ทั้ง 3 แห่งดังกล่าวนี้ มีลักษณะที่แตกต่างกันไประหว่างหมู่บ้านด้วยกัน และกับ เขตเมือง กล่าวคือ หมู่บ้านหนองไทรและหมู่บ้านหนองไผ่แก้ว มีลักษณะการตั้งบ้าน เรือนเป็นแบบหมู่บ้านกระจาย บ้านแต่ละหลังจะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ทำการเกษตรกรรม ของบ้านนั้น ๆ ลักษณะเช่นนี้จะเห็นได้โดยเด่นชัดในบริเวณที่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร กรรมและโดยเฉพาะหมู่บ้านหนองไผ่แก้ว ทั้งนี้เพราะในหมู่บ้านหนองไทรนั้นยังมี ลักษณะการตั้งบ้านเรือนอีกลักษณะหนึ่งนอกเหนือจากลักษณะที่กล่าวข้างต้น นั่นคือ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มโดยมีบ้านหลาย ๆ หลังตั้งอยู่ใกล้ ๆ กัน และมี บริเวณพื้นที่ทำการเกษตรกรรมอยู่ล้อมรอบ แต่ลักษณะเช่นนี้มีน้อยกว่าแบบแรก สำหรับบริเวณที่จัดว่าเป็นตลาดภายในหมู่บ้านนั้นมีเพียงหมู่บ้านเดียวคือ หมู่บ้าน หนองไผ่แก้ว โดยที่บริเวณนี้จะมีอาคารไม้ปลูกเป็นห้องแถว จะมีการสร้างบ้าน ควบคู่การก่ออิฐหรือปูนบางส่วนน้อย

ลักษณะรูปแบบของบ้านในทั้ง 2 หมู่บ้านนี้ มีลักษณะแตกต่างกันระหว่าง บ้านคนไทย และบ้านคนจีน กล่าวคือ บ้านคนจีนจะปลูกบ้านคร่อมกับพื้นดิน ไม่มีการยกพื้นเพื่อให้มีใต้ถุนสูงดังเช่นบ้านคนไทย แต่ลักษณะการยกพื้นของหมู่บ้านใน จังหวัดชลบุรีนี้ โดยเฉพาะบ้านที่มีบริเวณที่ทำเกษตรกรรมล้อมรอบ จะเป็นการ ยกพื้นเตี้ย ๆ ไม่สูงเหมือนดังหมู่บ้านในแถบภาคกลาง เช่น อยุธยา ทั้งนี้คงเนื่อง มาจากสภาพท้องที่แถบนี้เป็นบริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึง สำหรับการใช้บริเวณภายในของ คนจีนนั้น แม้ว่าเขาจะไม่ยกพื้นบ้านก็ตาม แต่ภายในบ้านเขาจะยกพื้นไม้ไว้สูง ๆ สำหรับเป็นที่พักผ่อนหลับนอน และใช้ประโยชน์จากบริเวณพื้นดินเป็นพื้นบ้าน เช่น สำหรับวางโต๊ะกินข้าว และของใช้ต่าง ๆ หากบ้านใดมีฐานะดี พื้นบ้านนั้นจะลาด ้วยซีเมนต์ และในบ้านคนจีนเหล่านี้จะมีเครื่องสักการะบูชาเทพเจ้าตั้งไว้บนพื้น ภายในบ้านตรงแห่งหนึ่งแห่งใดก็ได้ที่เขาเห็นสมควร เช่น ซ่างประตูบ้าน เป็นต้น

สำหรับหมู่บ้านบางเสรินั้นรูปแบบและลักษณะของการตั้งบ้านเรือนคล้ายคลึงกับเขตเมือง ในลักษณะที่ว่าเป็นการปลูกบ้านเรียงรายอยู่ 2 ฝากถนนที่ตัดผ่านหมู่บ้านเรียบขนานริมฝั่งทะเล บ้านที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของถนนจึงหันหลังให้กับฝั่งทะเล รูปแบบของบ้านโดยทั่วไปจึงเป็นลักษณะห้องแถว ซึ่งมีทั้งแบบชั้นเดียวและสองชั้น และมีทั้งที่เป็นห้องแถวไม้และครึ่งตึกครึ่งไม้ ส่วนบ้านที่ปลูกแบบยกพื้นในที่สูงมักเป็นบ้านที่ปลูกซ่อนอยู่หลังห้องแถวและปลูกอยู่ริมฝั่งทะเลซึ่งมีอยู่เป็นส่วนน้อย

วัดและศาลเจ้า

เนื่องจากในเขตเทศบาลเมืองมีคนจีนอาศัยอยู่มาก จำนวนวัดวาอารามกับจำนวนศาลเจ้าจึงมีเท่า ๆ กัน และโดยทั่วไป ความสำคัญของวัดในเขตเทศบาลมีน้อยกว่า ความสำคัญของวัดในหมู่บ้านมาก ในจำนวนเนื้อที่ 4.57 ตารางกิโลเมตรของเขตเทศบาลเมืองนี้มีวัดถึง 13 วัด เป็นวัดมหานิกาย 12 วัด เป็นวัดธรรมยุติกนิกาย 1 วัด การมีวัดมากทำให้จำนวนคนที่ไปวัดต้องถูกเฉลี่ยน้อยลงไป ดังนั้นการที่จะใช้วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ หรือพบปะสังสรรค์ จึงเป็นเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น

ศาลเจ้าที่มีอยู่ภายในเขตเทศบาลเมืองนี้มีจำนวน 12 ศาล ซึ่งจะมิได้ศรัทธาไปทำการเคารพสักการะกันมากนัก เฉพาะในตอนที่มีกิจการพิเศษ เช่น ฤดูเทศกาล ตรุษจีน การกินเจ เป็นต้น ในเวลาปกติจะมีคนไปศาลเจ้าน้อยมาก นอกจากผู้ที่มีเพื่อนเป็นคนเฝ้าศาลเจ้าซึ่งเขาจะไปเยี่ยมเยียนโดยใช้สถานที่แห่งนั้นเป็นที่พบปะพูดคุยกัน และผู้ที่มีความทุกข์ยากต้องการไปบนบานศาลกล่าว หรือเชิญเจ้าเข้าทรงเท่านั้น ส่วนวัดพุทธมหายานมีอยู่ 1 วัด ตั้งอยู่ใกล้วัดโพธิแมนที่กรุงเทพฯ และแต่งตั้งให้รองเจ้าอาวาสประจำอยู่ที่วัดแห่งนี้ แต่ไม่ค่อยมีกิจกรรมใด ๆ มากนัก นอกจากการทำพิธีให้คนจีน เช่น การสวดศพผู้ตายที่เป็นชาวจีน เป็นต้น

ส่วนในหมู่บ้านที่ทำการศึกษากัน 3 แห่งนั้น หมู่บ้านหนองไทรและหมู่บ้านบางเสรมีวัดที่สร้างขึ้นในหมู่บ้านคือ วัดหนองไทร (วัดเบญจธรรมาราม)

และวัดบางเสวี (วัดบางเสวีสงคราม) ซึ่งเป็นชื่อที่ชาวบ้านใช้เรียกกันทั้ง 2
วัดนี้ เป็นวัดที่ชาวบ้านได้ร่วมมือกันสร้างขึ้นมาด้วยเหตุนี้จึงถือว่าวัดนี้เป็นสมบัติ
ส่วนรวมและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวความผูกพันซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สำหรับหมู่บ้านหนองไผ่แก้ว ไม่มีวัดภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะต้อง
ไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดในหมู่บ้านอื่น เช่น หมู่บ้านหนองปรือ (หมู่ที่ 6)
และหมู่บ้านป่ายูบ (หมู่ที่ 8) ซึ่งอยู่ในเขตตำบลเดียวกัน สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ไม่มี
วัดอยู่ภายในหมู่บ้านของตนเองเป็นผลเนื่องมาจากหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเกิดใหม่
ชาวไร่ชาวนาจากแหล่งต่าง ๆ ทำให้เกิดการรวมตัวกันได้ยาก ประกอบกับการ
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงไม่มีความมั่นคง มักมีการเคลื่อนย้ายอยู่เสมอ ตลอดจน
การขาดผู้นำในทางสร้างสรรค์ต่างคนต่างช่วยตัวเอง และประการสุดท้ายก็คือ
ชาวบ้านแถบนี้อยู่กันอย่างกระจัดกระจาย และเป็นคนที่มิเชื่อถือสายจีนอยู่มากกว่า
คนไทย

ในการใช้ศาลเจ้าของคนจีนและผู้ที่มีเชื้อสายจีนในเขตหมู่บ้านหนองไผ่
และหนองไผ่แก้วนั้น ผู้ที่อยู่หมู่บ้านหนองไผ่จะไปใช้ศาลเจ้าในหมู่บ้านใกล้เคียง
เนื่องจากในหมู่บ้านนี้ไม่มีศาลเจ้า ส่วนหมู่บ้านหนองไผ่แก้วนั้นมีศาลเจ้าอยู่ใน
หมู่บ้านอยู่ 1 แห่ง ซึ่งคนจีนจะได้ไปประกอบพิธีทางศาสนาของเขาที่นั่น

โรงเรียน

ในหมู่บ้านทั้ง 3 แห่งมีโรงเรียนประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นโรงเรียนของ
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และใน 2 หมู่บ้านคือ หมู่บ้านหนองไผ่และหมู่บ้าน
หนองไผ่แก้วได้ขยายการศึกษาภาคบังคับจากระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป เป็นชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 7 ส่วนหมู่บ้านบางเสวีนั้นยังคงเป็นโรงเรียนเปิดสอนแค่ภาคบังคับ
ประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ เมื่อเด็กในหมู่บ้านทั้ง 3 แห่งจบการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียน
ของหมู่บ้านแล้ว ก็สามารถจะไปทำการศึกษาต่อได้ที่โรงเรียนในตำบลหรือของแคว้น
หมู่บ้าน ซึ่งจะเปิดการศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรืออาจจะเข้าไปศึกษา
ต่อในตัวเมืองซึ่งมีการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 ซึ่งเคยเรียกกันว่าชั้นเตรียม

อุดมศึกษา

สำหรับสถานที่ให้การศึกษาภายในเขตเมืองนั้นหมายรวมทั้งโรงเรียนภายในเขตเทศบาลจริง ๆ และโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ใกล้เคียง ซึ่งจะต้องแบ่งออกเป็นโรงเรียนหลายประเภท

1. โรงเรียนประถมที่อยู่ในเขตเทศบาล

โรงเรียนประเภทนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของเทศบาล ทั้งในด้านการบังคับให้เรียนตามเกณฑ์อายุ การกำหนดจำนวนนักเรียนที่จะรับ การควบคุมความประพฤติและการซ่อมแซมก่อสร้างอาคารสถานที่ของโรงเรียน รวมทั้งการจ่ายเงินเดือนครู

2. โรงเรียนประถมที่อยู่นอกเขตเทศบาล

โรงเรียนประเภทนี้อยู่ในความควบคุมดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกรุงเทพมหานคร

3. โรงเรียนมัธยม

โรงเรียนประเภทนี้ทุกแห่งไม่ว่าจะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือที่อื่นจะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้กรมสามัญศึกษายังควบคุมดูแลและให้เงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ทุกระดับที่อยู่ในอำเภออีกด้วย

4. อุดมศึกษา

ในเขตอำเภอเมืองชลบุรีมีสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ 1 แห่งคือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ตั้งอยู่ ณ หมู่บ้านบางแสน ตำบลแสนสุข (เดิมคือ วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน อยู่ในความควบคุมของกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ)

การที่ต้องแบ่งประเภทของโรงเรียนให้เห็นชัดก็เพื่อจะเน้นให้เห็นว่า

ศูนย์กลาง ของการศึกษานั้นอยู่ในตัวจังหวัดชลบุรีคือ เขตเทศบาลเมืองชลบุรี ซึ่งรวมเอา เขตเทศบาลไผ่ขวางด้วยนั้น จำนวนของโรงเรียนที่แบ่งไว้เป็นประเภท จึงมีดังต่อไปนี้²

ประเภทที่ 1 คือ โรงเรียนประถมในเขตเทศบาล มีอยู่ 5 โรงเรียน เป็นโรงเรียนประถมที่สอนถึงชั้นประถมปีที่ 7 จำนวน 4 โรงเรียน

ประเภทที่ 2 คือ โรงเรียนประถมที่อยู่นอกเขตเทศบาล ได้แก่ โรงเรียนประชาบาล มีทั้งหมด 40 โรงเรียน โรงเรียนที่มีการศึกษาภาคบังคับถึงชั้นประถมปีที่ 7 มีจำนวน 14 โรงเรียน

ประเภทที่ 3 คือ โรงเรียนมัธยม มีอยู่ 2 โรงเรียนที่สำคัญคือ โรงเรียนประจำจังหวัดชาย "โรงเรียนชลราษฎรอำรุง" และโรงเรียนประจำจังหวัดหญิง "โรงเรียนชลราษฎรานุเคราะห์" นอกนั้นเป็นโรงเรียนราษฎร์ซึ่งมีตั้งแต่ชั้นอนุบาลขึ้นไปถึงชั้น ม.ศ. 3 แต่ไม่ถึงชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายคือ ม.ศ. 4 - 5 มีจำนวน ถึง 35 โรงเรียน แบ่งออกเป็น

- เปิดสอนเฉพาะชั้นอนุบาล	มีจำนวน 5 โรงเรียน
- เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึง ป.4	มีจำนวน 5 โรงเรียน
- เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึง ป.7	มีจำนวน 8 โรงเรียน
- เปิดสอนตั้งแต่อนุบาล-ม.ศ. 3	มีจำนวน 3 โรงเรียน
- เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.1-ป.4	มีจำนวน 6 โรงเรียน
- เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.1-ป.7	มีจำนวน 1 โรงเรียน
- เปิดสอนตั้งแต่ชั้นป.5-ป.7	มีจำนวน 1 โรงเรียน
- เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.5-ม.ศ.3	มีจำนวน 1 โรงเรียน
- เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.1-ม.ศ.3	มีจำนวน 5 โรงเรียน

² สถิติความอุดมสมบูรณ์ของวิชา สภาเทศบาลเมืองชลบุรี ปี พ.ศ. 2514

เป็นที่น่าสังเกตว่า ภายในเขตตัวเมืองหรืออำเภอเมืองชลบุรีนี้ มีจำนวนโรงเรียนราษฎร์มาก โดยเฉพาะระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาล ชั้น ประถมปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่ไม่มีโรงเรียนราษฎร์โรงเรียนใด ทำการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. 4-5) เลย ทั้งนี้เนื่องมาจาก สาเหตุหลายประการ กล่าวคือ เจ้าของโรงเรียนราษฎร์ส่วนใหญ่ ไม่พร้อมที่จะ ลงทุนในระดับมัธยมปลาย ซึ่งต้องใช้เงินทุนและเวลาในการรอมลจากการลงทุนมาก และอีกประการหนึ่งก็คือ การที่เด็กคนใดจะเรียนต่อได้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายประการที่นอกเหนือจากความสามารถของเด็กเอง เช่น ฐานะในทางเศรษฐกิจของพ่อแม่ ซึ่งจะต้องอยู่ในฐานะที่ดีและมั่นคงพอสมควร ดังนั้นเมื่อผู้ปกครองมีฐานะดีจึงมักจะส่งลูกไปเรียนที่กรุงเทพฯ มากกว่า เพราะมี โอกาสเลือกเรียนได้หลายโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียง จึงทำให้โอกาสในการ ศึกษาต่อในชั้นสูงของเด็กในเมืองมีมากกว่าเด็กในชนบท

ตลาดและร้านค้า

เมื่อพิจารณาเรื่องตลาดในรูปของการมีอาคารร้านค้าแล้ว ย่อมเป็นที่ แน่นนอนว่าในเขตเมืองย่อมจะมีอาคารร้านค้าอยู่มากมายหลายชนิด ทั้งที่เป็นร้าน จำหน่ายเครื่องอุปโภค และบริโภค ตลอดจนตลาดสดซึ่งมีการจัดสร้างอาคารไว้เป็น แฉ่งสำหรับวางสินค้าต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรีนี้มีตลาดสดสำหรับจำหน่าย สินค้าทั้งหมด 3 แห่งด้วยกันคือ ตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดบุรีบริบาล

ตลาดบน

มีเนื้อที่ประมาณ 5-7 ไร่ อาณาเขตติดต่อของตลาดนั้น กล่าวคือ ทิศเหนือจดวัดอุทยานนท์ ทิศใต้จดถนนสาครพิทักษ์ ทิศตะวันออกจดวัดกลาง และ ทิศตะวันตกจดถนนฉัตรปราการ ถนนพิพิธ ตลาดบนนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ เรียกว่า "ตลาดวัดกลาง" ตั้งอยู่บนที่ดินของวัดกลาง อีกส่วนหนึ่งสร้างบนเนื้อที่ ของทรัพย์สินซึ่งตั้งอยู่ติดกับถนนฉัตรปราการเรียกว่า "ตลาดทรัพย์สิน"

ตลาดกลาง

เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันติดปาก เพราะว่ายู่ระหว่างตลาดบนกับตลาดกลาง และไม่มีชื่อตลาดอย่างเป็นทางการ เนื่องจากตลาดนี้เป็นตลาดที่การค้าขายไม่เจริญ และกำลังซบเซาลงไปทุกที สาเหตุก็เพราะมีตลาดถึง 3 แห่งบนถนนสายเดียวกัน เป็นตลาดที่เล็กเกินไป การคมนาคมไม่สะดวก เพราะต้องเข้าซอยเล็ก ๆ ตลอดจนสินค้าที่จำหน่ายมีน้อย ปัจจุบันมีร้านค้าอยู่เพียง 3 ร้าน คือ ร้านชายหมู ร้านชายของชำ และร้านขายสินค้าเบ็ดเตล็ด นอกจากนั้นราคาสินค้าที่จำหน่ายค่อนข้างแพงกว่าตลาดอีก 2 แห่ง และเจ้าของตลาดนี้มีโครงการที่จะยุบตลาดเพื่อไปทำเป็นภัตตาคารอื่น คาดว่าในอนาคต ตลาดกลางก็คงจะไม่มีในชลบุรีอีกต่อไป

ตลาดบุรีรัมย์

ตลาดนี้ชาวบ้านเรียกว่า "ตลาดกลาง" ตั้งอยู่ที่ถนนวิจิตรปราการ เปิดเป็นตลาดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2502 เจ้าของตลาดเป็นเอกชน ตลาดนี้จำหน่ายทั้งอาหารสดและอาหารแห้ง ตลอดจนถึงผ้าสำเร็จรูป ฯลฯ

นอกจากตลาดทั้ง 3 แห่งนี้แล้วยังมีตลาดกลางค้าสัตว์ทะเลซึ่งอยู่ติดกับตลาดทรัพย์สินตลาดนี้มีความสำคัญในระดับพ่อค้าแม่ค้าคนกลางกับผู้ประกอบอาชีพประมงและผู้ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ใช้วัตถุดิบจากสัตว์ทะเล ผู้บริโภคธรรมดาทั่วไปมักไม่ค่อยมาใช้บริการของตลาดนี้โดยตรง

เมื่อเปรียบตลาดทั้ง 3 แห่งแล้ว ตลาดบนเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดทั้งในด้านอาณาบริเวณ และรูปของการจำหน่ายสินค้าทั้งประเภทชายส่งและชายปลีก ประกอบกับพ่อค้าแม่ค้าในตลาดกลางและตลาดล่าง จำต้องมาซื้อสินค้าบางประเภทจากตลาดบนนี้ เช่น สัตว์ทะเล ผัก ผลไม้ ดังนั้นตลาดแห่งนี้จึงเป็นแหล่งที่รวมสินค้าและระบายสินค้าไปยังชุมชนอื่น ๆ ทั้งตลาดเล็ก ๆ ภายในเขตเมืองและตลาดอำเภอต่าง ๆ ตลอดจนถึงทั่วภาคใกล้เคียง อีกทั้งราคาสินค้าก็ไม่แพงนัก เพราะส่วนมากเจ้าของหรือผู้ผลิต เช่น ชาวไร่ ชาวสวน จะเป็นผู้มาขายสินค้าเอง ทำให้การผ่านมือคนกลาง

น้อย สภาพของสินค้าก็สก เพราะส่งมาโดยตรงจากแหล่งผลิตและทางการที่ตลาดนี้
เป็นศูนย์กลางของการจำหน่ายสินค้า ผู้บริโภคจึงสามารถซื้อสินค้าได้ทั้งวัน
โดยเฉพาะตลาดวัดกลางมีสินค้าสด ๆ มาก และตลาดทรัพย์สินก็มีสินค้าขายตลอด
ทั้งวันอีกด้วย

โดยสรุปแล้ว ตลาดบนจึงเป็นแหล่งที่ดึงดูดทั้งสินค้าและผู้บริโภคมาชุมนุม
กันที่ อันแสดงให้เห็นถึงความเจริญและความหมุนเวียนทางเศรษฐกิจอันสำคัญยิ่ง
แห่งหนึ่งของตัวจังหวัดชลบุรี

ส่วนตลาดในหมู่บ้านทั้ง 3 แห่งนั้น มีเพียงหมู่บ้านหนองไผ่แก้ว ซึ่งมี
อาคารร้านค้าแยกอยู่เป็นสัดส่วนให้เห็นชัดว่าหมู่บ้านบางเสร่และหมู่บ้านหนองไทร
ซึ่งมีร้านค้าอยู่แบบกระจายไม่รวมอยู่เป็นจุดจุดเดียว แต่เมื่อเปรียบเทียบลักษณะ
ของร้านค้าและปริมาณสินค้าที่จำหน่ายแล้วหมู่บ้านบางเสร่ จะเป็นหมู่บ้านที่มีร้านค้า
ที่จำหน่ายสินค้ามากกว่าทั้ง 2 หมู่บ้าน ทั้งนี้เพราะหมู่บ้านนี้อยู่ติดชายทะเล ซึ่งจะ
มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากกว่า ย่อมทำให้ต้องมีร้านค้าและบริการมากขึ้นเช่น
เดียวกับแหล่งอื่น ๆ ที่มีนักท่องเที่ยวไปถึงและอีกประการหนึ่งคือ หมู่บ้านบางแห่ง
อยู่ไกลจากตลาดอำเภอ และไม่มีตลาดใหญ่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านเลย ลักษณะเช่นนี้
แตกต่างไปจากหมู่บ้านหนองไทร และหมู่บ้านหนองไผ่แก้ว ซึ่งมีตลาดใหญ่อยู่ใกล้กับ
หมู่บ้าน เช่นที่หมู่บ้านหนองไทร จะมีตลาดทุ่งเหียง ซึ่งอยู่ในหมู่ที่ 4 ของตำบลเคียว
กัน และอยู่ห่างจากหมู่บ้านหนองไทรเป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้าน
ที่อยู่ห่างจากตลาดอำเภอเป็นระยะทาง 7 กิโลเมตรเท่านั้น ด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้
หมู่บ้านหนองไทรมีโรงงานหรือร้านค้าอยู่เพียง 4-5 ร้านเท่านั้น ซึ่งจำหน่ายสินค้า
ประเภทอาหารประจำวัน ร้านกวยเคียว เครื่องดื่ม และร้านตัดผม และมีร้านค้า
ที่จำหน่ายตั้งแต่เครื่องอุปโภคไปจนถึงการบริการตัดผมและตัดเสื้อ เป็นต้น สำหรับ
ในหมู่บ้านหนองไผ่แก้วก็เช่นเดียวกัน ตลาดในหมู่บ้านนี้มีสินค้าขายในปริมาณที่น้อยกว่า
ก็เนื่องมาจากมีตลาดใหญ่อยู่ใกล้หมู่บ้านถึง 2 แห่ง ซึ่งอยู่ในตำบลเคียวกันคือ ตลาด
หนองปรือ อยู่ในเขตหมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นตลาดเก่าที่มีมานานแล้ว และตลาดป่าขุบ อยู่
ในเขตหมู่ที่ 8 ซึ่งเป็นตลาดที่ใหม่กว่าตลาดหนองปรือทั้ง 2 ตลาดนี้จัดว่าเป็นตลาด
ที่ใหญ่พอสมควรในการบริการชาวไร่ที่อยู่ในเขตนั้น

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนโรงงานเปรียบเทียบปี 2509 และ 2513 ภายใน
เขตเทศบาลเมืองชลบุรี

ชนิดของโรงงาน	เขตเทศบาล	
	2509	2513
1. ประเภทอาหาร		
ก. อาหารทะเล.....		
น้ำปลา	6	12
กะปิ ปลาเค็ม	5	19 ⁽¹⁾
ลูกชิ้น	1	3
ถนอมอาหาร	1	1
น้ำปลา	—	6
ข. อาหารเนื้อ.....		
กุนเชียง	1	3
โรงฆ่าสัตว์	2	2
ฆ่าเป็ด ไก่	—	7 ⁽²⁾
เลี้ยงเป็ด ไก่	—	4 ⁽²⁾
ค. อาหารแปง.....		
ขนมจีน เส้นหมี่		
* กวยเตี๋ยว เต้าหู้	1	17
ขนมปัง จันอับ	2	13
ชาละเปา	1	
ง. อ้อย...	1	1
จ. ถั่ว...	—	1
ฉ. ข้าว...	1	2
ช. แป้งกิบ...	—	—
ซ. น้ำแข็ง	2	2
ณ. อื่น ๆ...		
ข้าวเมล็ดกกาแพ	—	7
น้ำพริกศรีราชา	—	6

ตารางที่ 4 (ต่อ) แสดงจำนวนโรงงานเปรียบเทียบ 2509 และ 2513
ภายในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี

ชนิดของโรงงาน	เขตเทศบาล	
	2509	2513
4. ประเภทเครื่องแต่งตัว		
ก. ทอง	2	14
ข. ผ่า	—	—
ทอผ้า		
ย้อมผ้า	1	1
ตัดเย็บ	18	11
		(เครื่องจักรเกิน 5 เครื่อง)
ค. รองเท้า	2	8
5. โรงพิมพ์ ถ่ายรูป...		
โรงพิมพ์	3	14
ถ่ายรูป	—	10
5. เครื่องใช้....		
ไม้ขีด	1	1
ชุป	1	1
ยากันยุง	1	1
ทำของใช้พลาสติก (จุกขวด พลาสติก ถึงพลาสติก เบาะ รถยนต์)	1	16
สะสมแก๊ส	—	2
สะสมถ่าน	—	26
สะสมอาหารสัตว์	—	3
สะสมปุ๋ย	—	3
7. กิจการอื่น ๆ...		
โรงแรม	—	15

ตารางที่ 4 (ต่อ) แสดงจำนวนโรงงานเปรียบเทียบปี 2509 และ 2513
ภายในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี

ชนิดของโรงงาน	เขตเทศบาล	
	2509	2513
โรงมหรสพ	-	5
จำนวนรวม	94	505

- ที่มา แรงงานเขต
หมวดสาธารณสุข สำนักงานเทศบาล
- 1 ประมงอำเภอ
  - 2 อุตสาหกรรมจังหวัด

โรงงานอุตสาหกรรม

ภายในเขตเทศบาลชลบุรีมีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่หลายประเภท โดยจำแนกออกได้ตามตารางข้างต้น ซึ่งแสดงจำนวนโรงงานเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2509 กับปี พ.ศ. 2513 ซึ่งมีจำนวนโรงงานเพิ่มขึ้นจากเดิม โรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญคือ โรงงานที่มีผลิตภัณฑ์ซึ่งผลิตจากวัตถุดิบที่เป็นสัตว์ทะเล เช่น โรงงานน้ำปลา โรงงานลูกชิ้น โรงงานปลาเค็ม ปลาหมึกแห้งและโรงงานซ่อมเครื่องจักร และซ่อมรถยนต์ โรงกลิ้ง เหล้านี้เป็นต้น แหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้มีอยู่ทั่วไป มีได้ตั้งอยู่ในเขตหนึ่งเขตใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้อาจเป็นด้วยปัจจัยในการตั้งโรงงานนั้นขึ้นอยู่กับแหล่งวัตถุดิบเป็นสำคัญ เช่น โรงงานน้ำปลาและทำเค็มต่าง ๆ มักจะตั้งอยู่ในย่านชอยต่าง ๆ ริมฝั่งทะเลของเขตเทศบาล กิ่งกล่าวแล้ว ส่วนโรงงานซ่อมเครื่องจักรรถยนต์ ฯลฯ จะตั้งอยู่ตามริมถนนสายสำคัญ เช่น สุขุมวิท สุรชัย ฯลฯ เป็นต้น

ส่วนในหมู่บ้านทั้ง 3 แห่งนั้น หมู่บ้านที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านที่ศึกษาคือ หมู่บ้านหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านมิ่ง มีโรงงานผลิตน้ำตาลทรายขาวของบริษัทสหการนำตาลชลบุรี มีคนงานในฤดูทำงานซึ่งเรียกว่า "ฤดูเปิดหีบ" ทั้งหมด 300 คน ส่วนฤดูไม่ทำงานซึ่งเรียกว่า "ฤดูปิดหีบ" จะมีคนงานประจำอยู่ประมาณ 150 คน คนงานประจำเหล่านี้จะมีบ้านพักไว้ในบริเวณโรงงาน ข้อสังเกตคือคนงานในโรงงานนี้เป็นคนงานที่มาจากท้องที่อื่นมากกว่าเป็นคนในท้องที่ โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก

ส่วนหมู่บ้านหนองไทรนั้น ถึงแม้จะไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในท้องที่ก็ตาม แต่ก็มีโรงงานผลิตน้ำตาลทรายขาวตั้งอยู่ในเขตหมู่ 9 ของตำบลหมอนนาง ซึ่งเป็นเขตใกล้เคียงกับหมู่บ้านหนองไทร สำหรับหมู่บ้านบางแสนนั้น ไม่มีโรงงานอยู่ใกล้เคียง แต่ก็มีสถานที่พักตากอากาศอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน ซึ่งมีชาวบ้านได้เข้าไปประกอบอาชีพรับจ้างที่นั่นบ้าง

ลักษณะประชากร

ลักษณะทั่ว ๆ ไปของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษารังนี้
จากจำนวนครัวเรือนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเพื่อหาการศึกษาทั้งหมดมี 535
ครัวเรือน จำแนกออกเป็นกลุ่มในเขตเมือง 297 ครัวเรือน และกลุ่มชนบทอีก
238 ครัวเรือน มีลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่ตกเป็นตัวอย่าง
ทั้งหมดดังต่อไปนี้

เพศของผู้ให้สัมภาษณ์

จำนวนเกินครึ่งของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตกเป็นตัวอย่างเป็นเพศชาย กล่าว
คือ ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ เป็นเพศชายจำนวนร้อยละ 63.4 เป็นเพศหญิงจำนวนร้อยละ
36.6 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบทแล้ว จำนวนผู้ให้
สัมภาษณ์ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทต่างก็มีเพศชายเป็นจำนวนร้อยละสูงกว่า
เพศหญิง ดังตารางที่ 5 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ชอบที่จะตอบ
ถามบุคคลผู้ที่ป็นหัวหน้าครัวเรือนมากกว่าซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ชาย ส่วนภรรยา
ของหัวหน้าครัวเรือนนั้นมักจะถูกสอบถามเมื่อหัวหน้าครัวเรือนไม่สามารถจะให้
สัมภาษณ์ได้

ตารางที่ 5. เปรียบเทียบอัตราร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามเขตและเพศ

เขต	เพศ		%	รวม
	ชาย	หญิง		
เมือง	64.6	35.4	100.0	297
ชนบท	67.8	32.2	100.0	238
รวม	63.4	36.6	100.0	535

อายุของผู้ให้สัมภาษณ์

จำนวนร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ มีประจำแนกออกตามกลุ่มอายุแล้ว ประมาณกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-50 ปี กล่าวคือ จำนวนร้อยละ 54.5 ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่อายุน้อย คือกลุ่มอายุที่ต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวนร้อยละ 24.8 และผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีอายุ 51 ปี หรือเกินกว่านั้น มีร้อยละ 20.7

อายุผู้ให้สัมภาษณ์	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30	24.8
31 - 50	54.5
51 ปีหรือสูงกว่า	20.7

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองและเขตชนบทที่ปรากฏว่า ในทุกกลุ่มอายุทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทจะมีจำนวนร้อยละที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นกลุ่มอายุ 26 - 30 กับกลุ่มอายุที่สูงกว่า 56 ปีขึ้นไปซึ่งมีความแตกต่างกันบ้างเพียงจำนวนร้อยละ 3 - 4 เท่านั้น

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบอัตราการร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามเขตและกลุ่มอายุ

เขต	กลุ่มอายุ								%	รวม
	ต่ำกว่า 25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56		
เมือง	10.8	15.2	14.1	15.5	12.1	13.4	8.1	10.8	100.0	297
ชนบท	11.8	11.8	15.1	15.1	10.9	12.2	8.0	15.1	100.0	238
รวม	11.2	13.6	14.6	15.3	11.6	12.9	8.0	12.7	100.0	535

เชื้อชาติของผู้ให้สัมภาษณ์

จากจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดที่เป็นตัวอย่างทั้งหมดนั้นมีผู้ที่มีเชื้อชาติไทยอยู่จำนวนร้อยละ 78.3 เชื้อชาติจีนร้อยละ 21.5 และอินเดียนร้อยละ 0.2

ตามตารางที่ 3 นั้น เมื่อเปรียบเทียบเชื้อชาติระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบท ผลปรากฏว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีเชื้อชาติจีนอยู่ในเขตเมืองมากกว่าในเขตชนบท กล่าวคือ อยู่ในเขตเมืองจำนวนร้อยละ 25.3 และอยู่ในชนบทเพียงจำนวนร้อยละ 16.8 เท่านั้น

นอกจากนี้ตามข้อเท็จจริงยังแสดงให้เห็นว่าในเขตเมืองมักมีกลุ่มคนหลายชาติหลายภาษาอาศัยอยู่ซึ่งจากตัวอย่างที่เลือกมาจึงทำให้คนเชื้อชาติอื่นนอกจากเชื้อชาติจีน คืออินเดียนซึ่งเข้ามาประกอบอาชีพอยู่ในเมืองชลบุรี

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบ อัตราร้อยละ ของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามเขตและเชื้อชาติ

เขต	เชื้อชาติ				%	รวม
	ไทย	จีน	อินเดียน	ไม่ตอบ		
เมือง	74.1	25.3	0.3	0.3	100.0	297
ชนบท	83.2	16.8	-	-	100.0	238
รวม	78.1	21.5	0.2	0.2	100.0	535

ศาสนา

การนับถือศาสนาของบุคคลในเขตเมืองและเขตชนบทนั้น มีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ (จีน) ซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ว่านิยมลัทธิแบบใดเพราะลักษณะของความเชื่อถือของเขานั้นมีทั้งที่เป็นแบบศาสนาพุทธ กล่าวคือมีการทำบุญ ตักบาตร ถวายสังฆทาน และในขณะเดียวกัน เมื่อถึงเวลาตรุษสารทก็จะมีการไหว้เจ้า บูชาบรรพบุรุษ ตลอดจนเมื่อถึงเทศกาลที่มีพิธีกรรมที่เรียกว่า "กินเจ" เขาก็จะทำพิธีนี้ด้วยเช่นกัน ผู้ศึกษาจึงเรียกว่าเป็นผู้ที่นับถือพุทธจีน

เมื่อจำแนกออกตามการนับถือศาสนาตามตารางที่ 8 ผู้ที่ตกเป็นตัวอย่างและเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธมีถึงร้อยละ 71.4 นอกนั้นเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ (จีน) จำนวนร้อยละ 26.9 และคริสต์ศาสนา 1.3 และอีกร้อยละ 0.4 เป็นผู้ที่ไม่ตอบว่านับถือศาสนาใด

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อนำเอาข้อมูลในด้านการนับถือศาสนามาวิเคราะห์ กลับพบว่าผู้ อยู่ในชนบทส่วนใหญ่เป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ (จีน) แทนที่จะนับถือศาสนาพุทธ (เปรียบเทียบระหว่างตารางที่ 3 และ 4) กล่าวคือผู้ที่อยู่ในเขตชนบทจำนวนร้อยละ 16.8 เป็นผู้ที่มีเชื้อชาติจีน แต่กลับมีจำนวนผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ (จีน) ถึงร้อยละ 30 สาเหตุที่เป็นดังนี้ อาจเป็นเพราะชาว จีนพวกนี้เป็นผู้ที่อพยพเข้ามาในชนบทเป็นเวลานาน และบัดนี้ก็ได้กลายเป็นพลเมืองของไทยไปหมดแล้ว จึงไม่ปรากฏสถิติเป็นผู้มีเชื้อชาติจีน แต่เขาก็คงยังรักษาความเชื่อและขนบธรรมเนียมเดิมอยู่ก็อาจเป็นได้ที่ทำให้สถิติการนับถือศาสนาพุทธ (จีน) ปรากฏสูงกว่าสถิติเชื้อชาติ

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบอัตราการร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามเขตและศาสนา

เขต	ศาสนา				%	รวม
	พุทธ	พุทธ(จีน)	คริสต์	อื่น ๆ (ไม่ตอบ)		
เมือง	73.7	24.2	1.4	0.7	100.0	297
ชนบท	68.5	30.2	1.3	—	100.0	238
รวม	71.4	26.9	1.3	0.4	100.0	535

สถานที่เกิด

จากตารางที่ 9 ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทมีจำนวนเกินครึ่ง ที่ถือกำเนิดในจังหวัดชลบุรี คือในเขตเมืองมีจำนวนร้อยละ 68.0 และในเขตชนบทร้อยละ 66.8 นอกจากนั้นก็เป็นผู้ที่อพยพมาจากจังหวัดอื่น ๆ เข้ามาประกอบอาชีพอยู่ในจังหวัดชลบุรี ผู้ที่อพยพเข้ามานั้น มาจากทุกภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นภาคเดียวกันกับจังหวัดชลบุรีได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนผู้ที่ถือกำเนิดที่นั่นร้อยละ 9.1 รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ร้อยละ 6.9 และกรุงเทพฯ ร้อยละ 6.4 ตัวเลขที่น่าสนใจก็คือ เมื่อเปรียบเทียบถิ่นกำเนิดระหว่างเขตเมือง กับเขตชนบท ปรากฏว่า ในเขตเมือง ผู้ที่อพยพเข้ามานั้น มาจากทุก ๆ ภาคของประเทศไทย และโดยเฉพาะที่มาจากกรุงเทพฯ มีถึงร้อยละ 9.8 เมื่อเปรียบเทียบกับเขตชนบทซึ่งมีเพียงร้อยละ 2.1 และผู้ที่มาจากต่างประเทศ ซึ่งหมายถึงประเทศจีนเป็นส่วนใหญ่มีร้อยละ 2.7 ส่วนในชนบทมีเพียงร้อยละ 0.4 ข้อที่น่าสนใจอีกก็คือ ในเขตเมืองเป็นศูนย์กลางในด้านการพาณิชย์กรรม ซึ่งคนจีนและพ่อค้าจากกรุงเทพฯ สนใจที่จะเข้ามาตั้งหลักแหล่งค้าขาย ทางกับเขตชนบท ซึ่งมีผู้ที่มีถิ่นฐานหรือถิ่นกำเนิดเดิมอยู่ในจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่า คือ ร้อยละ 12.2 เมื่อเทียบกับในเขตเมืองซึ่งมีเพียงร้อยละ 2.7 รวมทั้งหมกที่มาจากภาคตะวันตก เช่น สุพรรณบุรี เป็นต้นและภาคตะวันออกเฉียงใต้ในชนบทมีร้อยละ 5.1 และ 11.3 ตามลำดับ ซึ่งสันนิษฐานได้ว่า คนเหล่านี้อพยพเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือการทำไร่ไถ และมันสำปะหลัง ตลอดจนทำงานรับจ้าง ในด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก และลักษณะการเคลื่อนย้ายเข้ามาในจังหวัดชลบุรีนี้มีทั้งแบบการเคลื่อนย้ายเข้ามาโดยการถาวร และการเคลื่อนย้ายตามฤดูกาล ซึ่งรูปแบบการของเคลื่อนย้ายมักเป็นแบบปรักการหลังมากกว่า

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบ อัตราร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตาม เขตและสถานที่เกิด

เขต	สถานที่เกิด										%	รวม
	ชลบุรี	กรุงเทพฯ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ภาคตะวันออก	ภาคตะวันออก	ต่างประเทศ	ไม่ทราบ		
เมือง	68.0	9.8	1.7	2.0	2.7	2.7	2.7	7.4	2.7	0.3	100.0	297
ชนบท	66.8	2.1	-	1.7	12.2	-	5.1	11.3	0.4	0.4	100.0	238
รวม	67.5	6.4	0.9	1.9	6.9	1.5	3.7	9.3	1.7	0.4	100.0	535

ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์

เนื่องจากโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนของคนในเมืองมีมากกว่าในชนบท ดังนั้นจึงมีผู้ที่อยู่ในเขตเมืองได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับเป็นจำนวนร้อยละที่สูงกว่าในเขตชนบท (ดูตารางที่ 10) ในขณะที่เดียวกันกับที่ในเขตชนบทมีผู้ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ผู้ที่ได้รับการศึกษาแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรืออ่านออกเขียนได้แต่ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนเป็นจำนวนร้อยละที่สูงกว่าในเขตเมืองทั้งสิ้นคือ จำนวนร้อยละ 3.4 , 6.3 และ 25.2 ตามลำดับ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่ให้การศึกษาจำนวนครูผู้สอน ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่เกี่ยวของชนบททั่วประเทศไทย และด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะดึงดูดใจให้คนในชนบทเข้ารับการศึกษาเล่าเรียนอีกประการหนึ่งนั่นก็คือถึงแม้ว่าในเขตเมืองจะมีสถานที่ให้การศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับก็ตามจำนวนร้อยละของผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับวิทยาลัยยังมีมากกว่าจำนวนร้อยละของผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับอาชีวศึกษา อันเป็นการเน้นให้เห็นว่าระบบการศึกษาของไทยยังคงเน้นในด้านการศึกษาทางวิชาการมากกว่ามุ่งที่จะฝึกฝนในด้านอาชีพ นอกจากนี้ประกอบกับสาเหตุที่ว่า บรรดาเจ้าของโรงงานต่าง ๆ ไม่นิยมที่จะว่าจ้างผู้ที่จบการศึกษาชั้นอาชีวศึกษา แต่พอใจที่จะฝึกเด็กหนุ่มสาวที่ยังไม่เป็นงานเอาเอง โดยจ่ายค่าแรงในอัตราต่ำกว่าที่จะต้องจ่ายให้กับผู้ที่จบอาชีวศึกษาซึ่งจะต้องได้รับเงินเดือนตามวุฒิของเขา

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระดับการศึกษาของผู้ที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งหมดก็ไม่ว่าจะเป็นเขตเมืองหรือเขตชนบท จำนวนตัวเลขส่วนใหญ่ของระดับการศึกษาก็ตกอยู่ในกลุ่มของผู้ที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ป.4) มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อันแสดงให้เห็นว่ามาตรฐานในการศึกษายังอยู่ในระดับต่ำอยู่

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบอัตราการร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเขตและระดับการศึกษา

เขต	ระดับการศึกษา										%	รวม
	ไม่จบ ป.4	จบ ป.4	มัธยม ศึกษา	อาชีว ศึกษา	อุดมศึกษา	จบป.4 ฝึกหัดด้วย ตนเอง	ต่าง ประเทศ	ไม่ได้เข้า โรงเรียน แคว้นนอก เขื่อนใต้	อ่านเขียน ไม่ได้	ไม่ทราบ		
เมือง	5.1	35.0	34.3	9.4	11.4	0.7	2.0	0.7	1.3	—	100.0	297
ชนบท	25.2	52.5	6.3	0.8	0.4	0.4	—	3.4	6.3	0.4	100.0	238
รวม	14.0	44.7	21.9	5.6	6.5	0.6	1.1	1.9	3.6	0.2	100.0	535

รายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์

ระดับรายได้ต่อเนื่องของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตกเป็นตัวอย่างนี้จำนวนครึ่งหนึ่งเป็นผู้ที่มีระดับรายได้ระหว่าง 500 บาทขึ้นไป ถึง 2,000 บาท คือร้อยละ 51.7 ส่วนผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 2,000 บาทขึ้นไป และต่ำกว่า 500 บาทลงมามีจำนวนน้อย กล่าวคือ คือร้อยละ 13.6 ซึ่งมีรายได้ต่ำกว่า 500 บาทและร้อยละ 25.4 เป็นผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 2,000 บาทขึ้นไป

จากการเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองและเขตชนบทตามตารางที่ 11 นั้น ผลปรากฏว่า จำนวนร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท ลงมานั้น เป็นผู้ที่อยู่ในเขตชนบทมากกว่า กล่าวคือจำนวนร้อยละ 61.8 และในเขตเมืองมีเพียงร้อยละ 20.5 ตามลำดับ ส่วนจำนวนร้อยละของผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 1,000 บาทขึ้นไป โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้ ตั้งแต่ 2,000 บาท - 15,000 บาท หรือสูงกว่านั้น ในเขตเมืองมีกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงเหล่านั้นเป็นจำนวนร้อยละที่สูงกว่าในเขตชนบท ฉะนั้นจากตัวเลขนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าในเขตเมืองย่อมมีช่องทางหรือโอกาสในการประกอบอาชีพที่นำมาซึ่งรายได้ที่สูงกว่าในเขตชนบท หรือคนบางคนในเมืองอาจจะประกอบอาชีพได้หลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน ในขณะที่คนในชนบทส่วนใหญ่มีงานให้ทำเพียงอย่างเดียว ซึ่งก็ได้แก่งานเกษตรกรรมเป็นหลัก

ตารางที่ 11 อัตราร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเขตและระดับรายได้ต่อเดือน

เขต	รายได้										%	รวม
	ต่ำกว่า 500	501 - 1000	1001 - 2000	2001 - 3000	3001 - 5000	5001 - 7000	7001 - 10000	10001 - 15000	15001 ขึ้นไป	ไม่ทราบ		
เมือง	4.0	16.5	29.6	15.2	10.8	4.7	3.4	1.3	4.4	10.1	100.0	297
ชนบท	25.6	36.2	22.7	3.4	1.7	0.8	0.4	0.4	0.8	8.0	100.0	238
รวม	13.6	25.2	26.5	9.9	6.7	3.0	2.1	0.9	2.8	9.2	100.0	535

ลักษณะอาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ ประกอบไปด้วย บุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ แทบทุกประเภท ดังนั้นจำนวนร้อยละของผู้ประกอบอาชีพแต่ละประเภท จึงมีจำนวนกระจายกันออกไป มีได้ตกอยู่ในกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ ซึ่งตรงกับ ความประสงค์ของผู้วิจัยที่คัดเลือกไว้ข้างต้นแล้ว อาชีพรับจ้างและอาชีพเกษตรกรรม ทั้งที่เป็นการปลูกพืชไร่ และการประมง ในทั้ง 3 ประเภท ของอาชีพนี้มีจำนวน ร้อยละ 20.4, 21.7 และ 27.0 ตามลำดับ ซึ่งมีจำนวนสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ อันเป็น สิ่งแสดงและสนับสนุนลักษณะ เศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรี ซึ่งจะได้อธิบายในตอนต่อไป

ที่น่าสนใจก็คือ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตเมือง กับเขตชนบทแล้ว ผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ ครู นักธุรกิจ เสมียน แม่บ้าน ฯลฯ เหล่านี้ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมืองเป็นจำนวนร้อยละมากกว่าในเขตชนบททั้งสิ้น แต่ ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่ในเขตชนบทเป็นจำนวนร้อยละมากกว่าในเขตเมือง คือ ร้อยละ 39.1 สำหรับประเภทปลูกพืชไร่ และจำนวนร้อยละ 52.0 สำหรับการ ทำประมงน้ำเค็ม เช่นนี้เป็นต้น จะเห็นได้ว่า งานเกษตรกรรมของชาวชนบทนั้น ถูกแทนที่โดยงานประเภทข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานบริษัทของเขตเมืองซึ่งมี งานมากขึ้นให้ทำมากกว่า

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบอัตราการร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเขตและประเภทของอาชีพ

เขต	อาชีพ												%	รวม
	ข้าราชการ	ครู	ร้านค้า- ชาย	หาบเร่	เกษตรกร (พืชไร่)	เกษตรกร (ประมง)	นักธุรกิจ อุตสาหกรรม	รับจ้าง	เสมียน	แม่บ้าน	อยู่บ้าน เฉย ๆ	อื่น ๆ		
เมือง	16.2	0.7	30.3	2.0	0.7	8.1	3.0	19.5	1.3	5.4	5.7	7.1	100.0	297
ชนบท	3.4	0.4	8.0	2.9	39.1	10.9	0.8	24.4	-	4.2	2.5	3.4	100.0	238
รวม	10.5	0.6	20.4	2.4	17.7	9.3	2.0	21.7	0.7	4.9	4.3	5.4	100.0	535

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบอัตราการยดละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตาม
เขตและลักษณะเครือญาติ

เขต	ลักษณะเครือญาติ				จำนวนรวม	
	ครอบครัว เดี่ยว	ครอบครัวขยาย (ชั้นปฐมภูมิ)	ครอบครัวขยาย (ชั้นทุติยภูมิ)	ครอบครัวขยาย (ไม่ใช่ญาติ)		
เมือง	59.3	24.9	14.8	1.0	100.0	297
ชนบท	65.1	22.3	12.6		100.0	237
จำนวน รวม	61.9	23.7	13.8	0.6	100.0	535

นอกจากลักษณะรูปแบบของบ้านที่แตกต่างกันในระหว่างเขตเมือง และ
เขตชนบทแล้ว ยังมีสิ่งที่น่าสนใจที่น่าจะศึกษาถึง คือ เรื่องที่เกี่ยวกับลักษณะของ
เครือญาติภายในครัวเรือนของแต่ละเขต จากผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้
ในการศึกษาคั้งนี้

จากตารางข้างต้นซึ่งเกี่ยวกับลักษณะของเครือข่ายของผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทในจังหวัดชลบุรีนั้น พบว่าในเขตชนบทมีครอบครัวที่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าในเขตเมือง กล่าวคือ ในเขตชนบทมีครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 65.1 ส่วนในเขตเมืองมีร้อยละ 59.3 และในทางตรงกันข้ามครอบครัวขยายทั้งที่เป็นแบบปฐมภูมิ (Primary) และทุติยภูมิ (Secondary) ของในเขตเมืองนั้นมีมากกว่าในเขตชนบท คือมีจำนวนร้อยละ 24.9 และ 14.8 ส่วนในเขตชนบทมีจำนวนร้อยละ 22.3 และ 12.6 ตามลำดับ และที่น่าสนใจก็คือครอบครัวขยายแบบที่มีผู้อื่นมาอาศัยอยู่ด้วยในครัวเรือนนั้นเป็นแบบที่พบเฉพาะแต่ในเขตเมืองเท่านั้น เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับเขตชนบทแล้ว ในเขตชนบทไม่มีลักษณะครอบครัวเช่นนี้เลย ลักษณะเช่นนี้จะคอยขยายโดยละเอียดต่อไป

ลักษณะครอบครัวที่ปรากฏตามตัวเลขที่ได้นี้ เป็นไปในทำนองที่ตรงกันข้ามกับแนวความคิดทั่วไปหรือแบบแผนของครอบครัวในทางอุคมาการณ ของนักสังคมวิทยาตะวันตก กล่าวคือ ในสังคมเมืองนั้นเป็นสังคมที่สมัยใหม่กว่าสังคมชนบทในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในค่านสถาบันครอบครัว ครอบครัวในเมืองน่าที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่า เพราะในเขตเมืองนั้น เมื่อชายและหญิงแต่งงานกันโอกาสที่จะแยกครอบครัวจากครอบครัวบิดามารดาออกไปตั้งเป็นครอบครัวอิสระย่อมมีมากกว่าในเขตชนบท เนื่องจากมีปัจจัยหลาย ๆ ประการสนับสนุน ทั้งในด้านความคล่องตัวในการประกอบอาชีพ การตัดสินใจ ตลอดจนภาวะในทางเศรษฐกิจที่คงทำให้คู่สมรสแยกตัวออกไป แต่เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขที่ได้จากลักษณะเครือญาตินั้น ครอบครัวเดี่ยวในเขตชนบทมีจำนวนร้อยละมากกว่าในเขตเมืองถึงแม้ว่าจะเป็นจำนวนที่ไม่มากนักก็ตาม และเมื่อพิจารณาตามลักษณะของขนาดของเนื้อที่ที่อยู่อาศัย จะพบว่า

จากสภาพความเป็นจริงเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของครัวเรือนหรือบ้านที่อยู่อาศัยของประชากรในเขตเทศบาลเมืองชลบุรีนั้นโดยแบ่งเขตพิจารณาออกเป็น 2 เขตคือ เขตที่เป็นที่อยู่อาศัยแถบชายทะเล กับย่านการค้าและเป็นที่อยู่อาศัยด้วย ได้แก่บริเวณบ้านและร้านค้าที่ตั้งอยู่ริมถนนใหญ่ ๆ เช่น วชิรปราการ เจดจันทน์ และสุขุมวิท ฯลฯ ลักษณะบ้านเรือนในเขตที่เป็นที่อยู่อาศัยแถบชายทะเลนั้น เป็นบ้านแบบโบราณ แต่ไม่ใช่บ้านทรงไทย จะมีลักษณะครอบครัวเป็นแบบขยาย กล่าวคือ มีผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนหนึ่ง ๆ นั้นหลายคน ประกอบด้วยญาติพี่น้องทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยเฉพาะในเขตย่านที่อยู่อาศัยแถบชายทะเลนี้ ลักษณะอาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพประมง ซึ่งเป็นอาชีพที่เก่าแก่มามีมาช้านานแล้ว ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษและการอยู่รวมกันในบ้านหลังหนึ่ง ๆ นั้น บางบ้านจะบริโภคร่วมกัน บางบ้านจะแยกย้ายกันบริโภค แต่จะใช้ห้องครัวในการประกอบอาหารร่วมกัน ส่วนในแถบที่เป็นย่านการค้าและเป็นที่อยู่อาศัยด้วยนั้น ถ้าเป็นลักษณะครัวเรือนขยายจะเป็นแบบฝ่ายหญิงเข้าไปอยู่บ้านฝ่ายชาย ที่อยู่อาศัยนั้นเมื่อดูจากลักษณะภายนอกแล้วคับแคบ เพราะต้องเป็นทั้งที่เก็บสินค้าด้วย

ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามลักษณะของขนาดเนื้อที่ที่อยู่อาศัย จะพบว่าในเขตเมืองมีลักษณะคับแคบยอมทำให้การที่ผู้สมรสจะแยกตัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่ได้ยากกว่าในเขตชนบท ซึ่งมีลักษณะความหนาแน่นน้อยกว่าในเขตเมือง และมีการถือครองที่ดินมีขนาดใหญ่กว่า

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบอัตราการร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเขตและการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

เขต	สมาชิกกลุ่ม								%	รวม
	ไม่ได้เป็นสมาชิก	สมาคมค้าขาย อาชีพ	สมาคมการ กุศลสถาปนกิจ	สมาคมศาสนา พุทธสมาคม	สมาคม- ศิษย์เก่า	สมาคมเพื่อ การศึกษาและ การพัฒนา	เป็นสมาชิก กว่าหนึ่ง สมาคม	สมาคม อื่น ๆ		
เมือง	72.4	3.7	4.4	3.4	2.4	0.7	7.4	5.7	100.0	297
ชนบท	75.6	6.3	3.4	5.5	-	-	0.8	8.4	100.0	238
รวม	71.2	4.9	3.9	4.3	1.3	0.4	4.5	6.9	100.0	535

ตามตารางที่ 14 เมื่อพิจารณาตัวเลขที่ได้ ปรากฏว่า การแบ่งกลุ่มกันโดยการเข้าเป็นสมาชิกสมาคมต่าง ๆ นั้น ในทั้งเขตเมืองและเขตชนบทมีจำนวนร้อยละของผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใกล้เคียงกัน คือ ในเขตเมืองมีจำนวนร้อยละ 72.4 และในเขตชนบทมีจำนวนร้อยละ 75.6 และเมื่อพิจารณารวมกันทั้งหมด มีผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มสูงถึงจำนวนร้อยละ 71.2 ตัวเลขนอกจากนี้ไม่เป็นที่น่าสนใจเท่าใดนัก เพราะไม่ค่อยจะมีความแตกต่างกันมากนักในจำนวนตัวเลขของในการเป็นสมาชิกของแต่ละสมาคม ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มสมาคมเหล่านั้น จะมีความแตกต่างกันไป และการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มก็จะแสดงถึงความแตกต่างในค่านิยมตำแหน่งหน้าที่การงานที่ตาม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการแบ่งกลุ่มของคนในสังคมเมืองชลบุรีนั้นเป็นการแบ่งตามลักษณะอาชีพและเชื้อชาติมากกว่า และเมื่อศึกษาจากสภาพภูมิศาสตร์ จะเห็นได้ชัด เจน ดังเช่นโดยลักษณะอาชีพภายในเขตเทศบาลเมืองนั้น ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในย่านการค้าจะเป็นผู้ที่มีเชื้อชาติจีน หรือเป็นคนที่มิใช่เชื้อสายเป็นคนจีนแทบทั้งสิ้น โดย... ในย่านถนนวิจิตรปราการซึ่งเป็นถนนสายแรกของเขตเทศบาลเมืองชลบุรี ย่านนี้เต็มไปด้วยคนจีน ลูกหลานจีน และย่านนี้จะเป็นย่านการค้า ซึ่งมีทั้งการค้าขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปจนถึงการค้าสินค้าฟุ่มเฟือยหลายชนิด เช่น ร้านขายเครื่องทำความเย็นเป็นต้น ฯลฯ ที่น่าสังเกตคือ การจัดระเบียบของสินค้าภายในร้านค้าในเมืองนี้ก็เหมือนกับเมืองต่างจังหวัดทั้งหลาย กล่าวคือ สินค้าที่ขายมัก จะปะปนกัน เช่นขายทั้งแห้วหมาก เลือดม้า เครื่องใช้ไปจนถึงรองเท้า ฯลฯ ร้านค้าที่แยกเห็นได้ชัดก็คือ ร้านค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่ม และร้านตัดเสื้อสตรีสวยงาม โดยเฉพาะประเภทหลังนั้นนับว่าเป็นเครื่องแสดงลักษณะสมัยใหม่อย่างหนึ่งของคนหนุ่มสาว ของจังหวัดชลบุรี ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบททีเดียว

เมื่อกล่าวถึงคนจีนจะขอเพิ่มเติมรายละเอียดอีกสักเล็กน้อย โดยเฉพาะคนจีนในย่านการค้านี้ มีตั้งแต่รุ่นอายุที่ 1 (First Generation) ลงมาทีเดียว เพราะมีคนจีนบางคนมาจากเมืองจีนและมาทำการค้าขายจนมีฐานะดี สามารถส่งเงินค่าเดินทางมาให้พ่อแม่ เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และมีบางคนก็เข้ามาเมืองไทย

และมาอยู่ที่ชลบุรีในรุ่นสุดท้าย (สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม) คนพวกนี้จะไม่
สามารถพูดภาษาไทยได้เลย ลักษณะการแต่งกายว่าเป็นคนจีนก็บังฉัดเจน ไม่มีการ
เปลี่ยนแปลงมาเป็นคนไทยเลย

การที่กล่าวว่า กลุ่มในเมืองชลบุรีมีการรวมกลุ่มกันตามเชื้อชาติก็เพราะ
เหตุว่า คนจีนในเมืองชลบุรีนี้จะรวมกันเป็นกลุ่มตามสกุล"แซ่" และจัดตั้งเป็นสมาคม
ขึ้นได้แก่ สมาคมประเภทสมาคมเพื่อการกุศลต่าง ๆ สมาคมเหล่านี้จะมีหน้าที่ช่วยเหลือ
ในสกุลเดียวกัน โดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะยากจน ซึ่งต้องการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ
ในทางศาสนา โดยที่คนที่มีฐานะดีในสกุลนั้นจะเป็นเจ้าภาพจัดงาน ออกเงินทุนต่าง ๆ
ในการจัดการและเชิญแขกมาร่วมงานพิธีเพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าภาพ และเมื่อเสร็จสิ้น
งานแล้ว ผู้ที่จัดการธุระเกี่ยวกับงานพิธีนี้จะจัดการหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดและนำเงิน
ที่เหลือส่งมอบให้แก่เจ้าของงานที่มีฐานะยากจนดังกล่าวยุ้ยลักษณะเช่นนี้จึงทำให้
มองเห็นการรวมกลุ่มของคนจีนได้ชัดเจน และยังการรวมกลุ่มของเขานั้น รวมกันได้
ในทุกระดับ ฐานะทางเศรษฐกิจ สำหรับการรวมกลุ่มของคนไทยในลักษณะเช่นนี้
ยังไม่ปรากฏ

ลักษณะการรวมกลุ่มที่เป็นแบบสมาคมยังมีอีกหลายประเภท เช่น
สมาคมการกุศลซึ่งมีทั้งคนจีนและคนไทย (เชื้อสายจีน) ได้แก่ ไตรสรณะพุทธสมาคม
สมาคมการกุศลสงเคราะห์ชลบุรี พุทธสมาคมจือจง พุทธสมาคมสว่างผลหนองมน พุทธิ
สมาคมและยุวพุทธสมาคม เหล่านี้เป็นต้น

ส่วนการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสมาคมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้น เป็นการจัดตั้ง
ขึ้นเพื่อจุดประสงค์ของการมันเทิงมากกว่าเพื่อการต่อสู้ในด้านการะตลาด ทั้งในด้าน
ตลาดแรงงานและอัตราค่าจ้าง ตลอดจนราคาของสินค้า ฯลฯ เช่น การจัดตั้งสมาคม
ผู้ประกอบการอาชีพประมง ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี และในหมู่บ้านชาวประมง
ต่าง ๆ เช่นที่ตำบลนาจอมเทียน หมู่บ้านบางเสร่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เลือกทำการวิจัย
ก็มีการจัดตั้งสมาคมชาวประมงขึ้น แต่กิจการของสมาคมเป็นไปในด้านให้ความมันเทิง
แก่สมาชิก ในด้านการกีฬาที่ขึ้นหน้าขึ้นตาก็คือ การเล่นบิลเลียด ฯลฯ ส่วนสมาคม

กลุ่มอาชีพที่กำลังมีบทบาทสำคัญอยู่ในขณะนี้คือ สมาคมส่งเสริมอาชีพการเกษตร ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการต่อระหว่างเกษตรกรกับเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดินมากกว่าพวกเขาไรที่เรียกว่า "ลูกไร่" บทบาทของสมาคมมีผลต่อเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมที่มีความสำคัญต่อจังหวัดชลบุรีมากที่สุด

การรวมกลุ่มอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในจังหวัดชลบุรี คือ กลุ่มสโมสรไลออนส์ชลบุรี กับสโมสรโรตารีชลบุรี ทั้ง 2 กลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชลบุรีอยู่มากทีเดียว เพราะสมาชิกของกลุ่มสมาคมทั้ง 2 นี้ ประกอบด้วย พ่อค้า ทบพี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และบุคคลในทุก ๆ อาชีพที่มีฐานะดี และเป็นผู้ที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในวงการธุรกิจของแต่ละอาชีพนั้น

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่เป็นสมาคมการกีฬา เช่นสมาคมกอล์ฟชลบุรี ซึ่งบุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกรวม นับว่าเป็นบุคคลชั้นนำของสังคมชลบุรีทีเดียว เพราะจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะหลายประการ เช่น ตำแหน่งหน้าที่การงาน ฐานะในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ

การรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการนั้น เป็นในรูปของกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีการพึ่งพาอาศัยไปมาหาสู่กัน และใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นเครื่องผูกพัน กลุ่มพวกนี้ เช่น การจับกลุ่มเล่นไพ่ การเล่นการพนันต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นประจำในบ้านของคนใน ทุกอาชีพและทุกระดับ เศรษฐกิจ แต่การรวมกลุ่มแบบนี้ไม่เป็นสมาชิกประจำและจำนวนสมาชิกไม่คงที่ ทำให้จำนวนผู้เป็นสมาชิกเปลี่ยนแปลงไปในทางเพิ่มขึ้นหรือน้อยลง หรือสลายตัวไปได้อย่างที่สุด และจุดประสงค์ของการมีกลุ่มขึ้นมาเพื่อการบันเทิงเท่านั้น การจับกลุ่มของเด็กวัยรุ่นก็มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ กล่าวคือ มีการพบปะสังสรรค์กันในแบบเพื่อความบันเทิง การจับกลุ่มนั่งคุยการสูบบุหรี่เสพยา และของมีเงินเมาต่าง ๆ การรวมกลุ่มแบบนี้การรวบรวมข้อมูลกระทำไต่ถาม แต่พอจะได้ลักษณะการรวมกลุ่มโดยสังเขป กล่าวคือ เด็กวัยรุ่นเหล่านี้มักมีการรวมกลุ่มในเขตกว้างที่อยู่ริมทะเล ตั้งแต่เกาะเกรียงยุค ไปจนถึงเขตสุขาภิบาลบางทราย เด็กเหล่านี้จะมีหัวหน้าเป็นผู้ควบคุมที่มีอยู่ การซื้อขายเสพยากระทำได้ง่ายมาก เพราะอาศัยความคุ้นเคยกับผู้ชายยาเป็นอย่างดี

การแบ่งช่วงชั้น

จากการศึกษาลักษณะการแบ่งช่วงชั้นโดยให้ผู้ตอบกำหนดค่าตนเองอยู่ในชั้นใด ผลปรากฏว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตกเป็นตัวอย่างนี้มีจำนวนร้อยละ 77.2 ที่กำหนดให้ตนเองเป็นคนชั้นกลาง กล่าวคือ อยู่ในระดับปานกลาง ผู้ที่อยู่ในระดับชั้นสูง และชั้นต่ำมีจำนวนน้อยมากลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะแบบหนึ่งในสังคมไทยพยายามจะกอดคนอยู่เสมอ หรืออีกประการหนึ่งก็คือ ความเหลื่อมล้ำค่าสูงในสังคมทั้ง 2 แห่ง คือ ทั้ง เขตเมืองและ เขตชนบท ไม่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด เนื่องจากระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมดังกล่าวยังมีต่อกันมาก ไม่ได้แบ่งกันเป็นกลุ่มเท่าใดนัก จึงจะสังเกตได้ในเรื่องของการแบ่งกลุ่มตามตารางที่ 10 จึงจะเห็นได้จากความคิดเห็นที่ว่า ไม่มีการกำหนดช่วงชั้นมีจำนวนร้อยละ 12.5 และยิ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองและเขตชนบทซึ่งมีผู้ที่คิดว่าไม่มีการกำหนดช่วงชั้น ถึงร้อยละ 26.1 ส่วนในเขตเมืองมีเพียงร้อยละ 1.8 เท่านั้น และที่น่าสังเกตคือ ในชนบทไม่มีผู้ที่คิดว่าตนอยู่ในช่วงชั้นที่สูงที่สุดของสังคม ส่วนในกลุ่มช่วงชั้นที่ต่ำและต่ำที่สุดในทั้ง 2 เขตก็มีจำนวนร้อยละที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การประเมินช่วงชั้นของคนในทั้ง 2 เขตนั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบอัตราร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเขตและการกำหนดช่วงชั้นของตนเอง

เขต	การแบ่งช่วงชั้น						%	รวม
	ไม่มีการกำหนดช่วงชั้น	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด		
เมือง	1.8	0.3	2.7	88.2	6.7	0.3	100.0	297
ชนบท	26.1	-	1.7	63.4	8.4	0.4	100.0	238
รวม	12.5	0.2	2.2	77.2	7.5	0.4	100.0	535

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบอัตราการย่อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตาม เขตและตัวกำหนดช่วงชั้น

เขต	ตัวกำหนด									%	รวม
	ไม่ให้เหตุผล	ไม่มีการแบ่งชั้น	อาชีพ	การศึกษา	ฐานะในทางเศรษฐกิจ	ตำแหน่งหน้าที่	ทุกประการ	ทุกประการประกอบกับคุณธรรม	คุณธรรมความดี		
เมือง	0.6	1.8	14.1	6.1	31.3	1.7	41.8	1.3	1.3	100.0	297
ชนบท	3.7	26.1	11.8	2.9	32.4	2.9	12.2	-	6.0	100.0	236
รวม	1.7	12.5	13.1	4.7	31.8	2.2	28.6	0.8	4.3	100.0	535

ตัวกำหนดการแบ่งช่วงชั้น³

เมื่อพิจารณาตารางที่ 16 แล้ว ปรากฏว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่คือร้อยละ 77.2 คิดว่าตนเองเป็นคนชั้นกลาง ส่วนคนชั้นสูงและชั้นก้ำนั้นมีจำนวนน้อย แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ผู้ศึกษาก็อยากทราบว่า คนเหล่านี้ ใช้อะไรเป็นเครื่องกำหนดตัวเองว่าเป็นคนชั้นไหน จากการศึกษาตามตารางที่ 12 ผลปรากฏว่า ตัวกำหนดที่สำคัญและมีจำนวนร้อยละสูงกว่าตัวอื่น ๆ ก็คือ ฐานะในทางเศรษฐกิจ มีจำนวนร้อยละ 31.8 รองลงมาคือ การพิจารณาตัวกำหนดหลาย ๆ ตัวพร้อมกันหมด คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ การศึกษา ตลอดจนตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งมีอยู่จำนวนร้อยละ 28.6 รองลงมาคือ การใช้อาชีพเป็นเครื่องกำหนดช่วงชั้นของตนเอง คือจำนวนร้อยละ 13.1

³ การศึกษาการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมนั้น ศึกษาโดยอาศัยแนวความคิดจากนักวิชาการหลายท่านด้วยกัน คือ 1) Egon Ernest Bergel, Social Stratification, (New York: Mc Graw Hill Book Company, Inc. 1962), P 4

2) Broom and Selznick, Sociology, Forth edition, (Harper and Row, Publisher, 1968), P. 99-154

3) Bendix R, Lipset S. Martin; Class, Status and Power: A Reader in Social Stratification, (The Free Press of Glencoe Inc, 1961), P. 92-93

4) Blanchard Wendell, Thailand: its people, its society, its culture, (New Haven Hraf Press, 1958)

ที่น่าสนใจก็คือ ทั่วกำหนดอีกประการหนึ่งที่นำเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
 แบ่งช่วงชั้นของสังคมไทยก็คือ เรื่องของคุณค่าของบุคคล ซึ่งเรียกกันว่า "คุณธรรม"
 ซึ่งมีจำนวนร้อยละใกล้เคียงกับการใช้การศึกษา เป็นตัวกำหนดคือ ร้อยละ 4.3
 และร้อยละ 4.7 ตามลำดับ อันแสดงให้เห็นว่า ถึงอย่างไรก็ตามสังคมไทยก็ยังต้อง
 มีเรื่องของศีลธรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะกำหนดช่วงชั้นของ
 บุคคลโดยถือว่า บุคคลใดก็ตามถึงแม้จะมีฐานะมั่งคั่ง มีการศึกษาสูง ตำแหน่งหน้าที่
 การงานดี ตลอดจนมีอาชีพที่คึกคักก็ตาม ถ้าหากปราศจากคุณธรรมก็ไม่สมควรว่าเป็นคนชั้นสูง
 ควรจัดให้เขาอยู่ในทางคนชั้นต่ำมากกว่า เหล่านี้เป็นคน

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ตัวกำหนดการแบ่งช่วงชั้นระหว่างคนในเขตเมือง
 กับเขตชนบท ผลปรากฏว่ามีลักษณะที่แตกต่างกันบางประการดังเช่น คนในเขตเมือง
 จำนวนร้อยละ 41.8 เห็นว่า การกำหนดช่วงชั้นควรพิจารณาปัจจัยหลาย ๆ
 ประการรวมกันทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาระดับในทางเศรษฐกิจ และตำแหน่งหน้าที่
 การงาน ในขณะที่คนในชนบทมีเพียงจำนวนร้อยละ 12.2 ที่เห็นด้วยกับเหตุผลดังกล่าว
 นี้ ส่วนการใช้ฐานะในทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดที่สำคัญนั้น ทั้งในเขตเมืองและเขต
 ชนบทมีจำนวนร้อยละที่ใกล้เคียงกัน คือจำนวนร้อยละ 31.3 และ 32.4 ตามลำดับ
 ซึ่งน่าที่จะแปรความหมายไปในแง่ที่ว่า คนในเขตชนบทนั้น ชีวิตความเป็นอยู่ของคน
 มั่งมีกับคนจนจะมีสภาพคล้ายคลึงกันก็ตาม แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เขาก็ยังเห็นว่า
 ฐานะในทางเศรษฐกิจก็ยังเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นเครื่องแสดงถึงความมั่นคงใน
 ชีวิตมากกว่ากัน

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบวิธีการร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเขตและการใช้สื่อมวลชน

เขต	สื่อมวลชน							%	รวม
	ไม่สนใจ	วิทยุ	โทรทัศน์	หนังสือพิมพ์	ภาพยนตร์	ทุกชนิด	บางชนิด		
เมือง	—	16.8	3.0	12.5	0.3	13.2	54.2	100.0	297
ชนบท	0.4	52.5	1.3	3.4	0.8	2.9	38.7	100.0	238
รวม	0.2	32.7	2.2	8.4	0.6	8.6	47.3	100.0	535

บางชนิด หมายถึง วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์

การใช้สื่อมวลชน

ทอมพิทราฟที่ 17 นั้น ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ติดตามข่าวสารจากสื่อมวลชนแทบทุกชนิด ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ คือร้อยละ 47.3 รองลงไปก็คือการติดตามสื่อมวลชนประเภทเดียวคือ วิทยุ ร้อยละ 32.7 และมีเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้นที่เป็นผู้ที่ไม่สนใจจะติดตามข่าวสารบ้านเมือง อันเป็นลักษณะของคนสมัยเก่าในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนเป็นสื่อกลางของการสื่อสารที่มีความสำคัญที่จะทำให้บุคคลเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ และทันต่อเหตุการณ์ของบ้านเมือง รวมไปถึงสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันได้อย่างที่ประการหนึ่ง

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบท จะพบว่าในเขตเมืองมีผู้ที่ติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อมวลชนทุกชนิดคือ ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และภาพยนตร์ทั้งนี้เป็นเพราะในเขตเมืองนั้นเป็นศูนย์กลางของการกระจายข่าวสารทาง ๆ และมีเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ซึ่งอำนวยความสะดวกแก่เครื่องมือสื่อสารทาง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งกลางที่รับหนังสือพิมพ์จากกรุงเทพฯ และมีการออกหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประจำสัปดาห์ จำนวนร้อยละที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ร้อยละ 13.2 ของกลุ่มผู้ที่อยู่ในเขตเมืองและติดตามสื่อมวลชนทุกชนิด ส่วนชนบทมีเพียงร้อยละ 2.9 เท่านั้น สำหรับการใช้อสื่อมวลชนชนิดที่เรียกว่า "หนังสือพิมพ์" ในเขตเมืองนี้ผู้ที่ใช้อสื่อมวลชนชนิดนี้มีถึงร้อยละ 12.5 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มชนบทซึ่งมีเพียงร้อยละ 3.4 รองลงมาก็คือการใช้โทรทัศน์ในเขตเมืองมีจำนวนร้อยละ 3.0 ในชนบทมีร้อยละ 1.3 โดยเปรียบเทียบ แลหน้าสังเกตก็คือการใช้สื่อมวลชนทาง "ภาพยนตร์" ในเขตเมืองกลับมีน้อยกว่าเขตชนบท ซึ่งน่าที่จะตีความไปได้ว่า คนในเขตเมืองนิยมใช้อสื่อมวลชนแทบทุกชนิดมากกว่า สำหรับสื่อมวลชนที่ชาวชนบทใช้มากที่สุดก็เห็นจะได้แก่ วิทยุ ซึ่งมีถึงร้อยละ 52.5 เมื่อเปรียบเทียบกับกับเขตเมือง เนื่องจากการมีวิทยุเป็นเครื่องใช้ในบ้านไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก